

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

2024. DECEMBER – HESVÁN-KISLÉV 5785.

A KOMÁROMI ZSIDÓ HITKÖZSÉG LAPJA

XXII. REG. ÉVF. 12. SZÁM, 343. SZÁM

ÜNNEP ÉS VIDÁM DALLAMOK A KOMÁROMI KÖZÖSSÉGBEN

Fotó: Kollár Zoltán

DEBRECEN

„A Selye János Gimnáziumot két I.B osztályos szavalónk képviselte, büszkén mondhatom, minden várakozást felülmúlva...”

3

BÉKÉSCSABA

„A rendszerváltás után 1991-től, 33 éven keresztül dr. Moskovits Sándor vezette a hitközséget. Vezetése alatt, 2004-ben felépült az új ligeti zsinagóga...”

4

HÁZMESTEREK

„Meggyőződésem, hogy amikor az országunk sötétebb múltjával kívánunk szembenézni, akkor az egyszerű, mindennapi magyarok...”

6

Újraavattuk a zsinagógát

November 24-én ünnepélyes keretek között avattuk újra a komáromi zsinagógát a nyár folyamán zajló felújítást követően. A megjelenteket **Paszternák Tamás**, a Komáromi Zsidó Hitközség programkoordinátora köszöntötte.

Elsőként a mezüzék kerültek a helyükre a zsinagóga négy új aijtáján, **Miša Kapustin** pozsonyi rabbi vezetésével **Richard Duda**, a Szlovákia Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöke, **Kollár Zoltán** és **Novák Tamás** vezetőségi tagok, valamint **Pasternák Antal**, a KZSH elnöke helyezte ezeket fel az ajtófélfákra.

A központi szövetség elnöke beszédében a mai nap jelentőségére hívta fel a figyelmet, hangsúlyozta, hogy a zsinagógának az öröm forrásának kell lennie, s erre immár minden lehetőség adott itt a Menházban. Hitközségünk elnöke köszönetet mondott a pozsonyi központ jelentős támogatásáért, melynek segítségével újulhatott meg a zsinagóga belső tere, további fejlesztések is megvalósultak az épületben, valamint elismerését fejezte ki mindazoknak, akik a projekt előkészítésén és megvalósításán dolgoztak az elmúlt hónapokban.

A rabbi a tizenkét zsidó törzshöz hasonlította a Szlovákiában működő tizenkét hitközséget, hangsúlyozta, hogy Jákob utódai közül, a „komáromi fiú” fontos része ennek a közösségnek.

Magyarics Richárd, a kivitelező cég vezetője is szólt az egybegyűltékhez, kiemelte a felújítás során végzett értékmenést. A beszédek után a Moreshet programból megvalósult felújítást megőrkítő emléktáblát lepleztük le.

Az ünnepet a húsz éves budapesti **Klezmerész Együttes** teltházas koncertje aranyozta be. A zsidó zenevilág ismert és kevésbé ismert dallamai elnyerték a közönség tetszését.

Meghívó

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden érdeklődőt hanuka, a fény ünnepe alkalmából tartandó összejövetelére, melyre **2024. december 29-én, vasárnap 14:30-kor** kerül sor a Menházban.

Program:

– Ünnepi tanítás és gyertyagyújtás dr. Kurucz Ákos rabbival

– „Szeressük egymást, gyerekek!” – Seress Rezső fényes pályája a fények ünnepén Radnay Csillával, Móser Ádámmal és Bósze Ádámmal

– Hanukai tombola

– Finom falatok

A belépés díjtalan, előzetes regisztrációhoz kötött. Jelentkezésüket 2024. december 20-ig várjuk a kile@menhaz.sk címen.

Folytatás a 8. oldalon.

Kollár Zoltán 70 éves

Novemberben ünnepelte 70. születésnapját közösségünk vezetőségének oszlopos tagja, felújítási munkálataink koordinátora, Kollár Zoltán. Minden jót kívánunk, bis 120!

a Komáromi Zsidó Hitközség vezetősége,
a Hitközségi Híradó szerkesztői

Vezetőségi ülés Pozsonyban

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége november 27-én tartotta vezetőségi ülését Pozsonyban, melyen Pasternák Antal elnök képviselte a KZSH-t. A főbb témák között az alapszabály módosításának tervezete és a Moreshet program folytatása szerepelt.

Önkénteseket keresünk

A Komáromi Zsidó Hitközség várja önkéntesek jelentkezését a kile@menhaz.sk címen.

Főbb feladatok:

- segítség rendezvényeink lebonyolításában pl. termék rendezése a program előtt és után
- segítség idősebb tagjaink rendezvényekre való szállításában

Programnaptár 2025

2025. január 31. (péntek) – szombatfogadás és ENSZ Holokauszt emléknap
2025. február 23. (vasárnap) – Tubisvát – a fák újéve
2025. március 14. (péntek) – Purim és szombatfogadás
2025. április 13. (vasárnap) – Széder este
2025. május 1. (csütörtök) – Komáromi Napok
2025. június 7. (vasárnap) – Mártírnapi
2025. szeptember 7. (vasárnap) – Zsidó Kultúra Európai Napja
2025. szeptember 22. (hétfő) – Erev Ros Hasana
2025. szeptember 23. (kedd) – Ros Hasana I.
2025. október 1. (szerda) – Kol Nidre
2025. október 2. (csütörtök) – Jom Kippur
2025. november 7. (péntek) – szombatfogadás
2025. december 21. (vasárnap) – Hanuka

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás:** Nec-arte Kft., Komárom, **a KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a Shalom klubot és a HH-t Keszegh Mária és anonimitásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

Ján Makovník, a Komenský Utcai Alapiskola tanára finn kollégáival látogatott el a Menházba, hogy szakmai partnerei megismerjék a helyi közösség történetét. Vendégeinket Saláth Magda kalauzolta.

A Holland Zsidó Humanitárius Alaptól támogatást kaptunk a 2025-ös évi programjainkra. Köszönjük!

Folyamatosan dolgozunk 2025-ös pályázataink benyújtásán és az idei támogatások elszámolásán.

December hónap folyamán előkészítjük a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége Moreshet programjához a 2025-ös fejlesztési terveinket.

Továbbra is várjuk programötleteiket a kile@menhaz.sk címen.

Fotó: Kollár Zoltán

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Negyedszázados jubileum

2024. november 17–18-án immáron 25. alkalommal rendezte meg a Debreceni Zsidó Templomért és Temetőért Alapítvány, a Debreceni Zsidó Hitközség, Debrecen városa és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége a dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyt.

A Selye János Gimnázium szavalóinak életében is kerek évfordulója hozta el ezt a versenyt, hiszen iskolánk mindenkor kitűnő előadói idén tizedik alkalommal mérették meg magukat Debrecenben.

Felkészítőként 2002-ben vittem először versenyzőt erre a nemzetközi szavalóversenyre, melyre volt kedves diákom, Paszternák Tamás hívta fel a figyelmemet. Már az első alkalom rabul ejtett, s az ott szerzett élmények, benyomások hatására – ha tehetjük – vissza-visszatérő versenyzőként, sőt barátként érkezünk Debrecenbe.

Örök emlékként, meghatározó élményként éltem/éltük meg a Tiszántúli Református Egyházkerület valamikori főgondnokának, a Debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktorának, a kétszeres Kosuth-díjas írónek, a Corvin-lánc kitüntetettjének, Debrecen város díszpolgárának, Szabó Magdának a jelenlétét, aki életre hívta és haláláig szívügyének tekintette ezt a szavalóversenyt. Zsúrielnökként rengeteg hasznos tanáccsal, jóindulatú kritikával egyengette a fiatal és idősebb előadók útját. Általa ismertem meg a verseny névadóját, dr. Kardos Albertet. Ott, 2002-ben a hitközség dísztermében Szabó Magda mesélt dr. Kardos Albertről, akit személyesen ismert, akinek sorsa egy életre beleégett az akkor még fiatal lány emlékezetébe. Megelevenedtek a hallgatóság előtt a 40-es évek Debrecenének utcái, a gettóba hajtott zsidók menetelése, a civis város lakóinak megdöbbenése... Az akkor 85 éves író így emlékezett dr. Kardos Albertre:

„...Jártam többször a halál árnyékában egymáshoz húzódó ártatlanok között, halottam a kalapácsok ütéseit, amíg bedeszkázták a környező utcák felé néző ablakokat, összeszegelték a gettót körbezáró fakerítés deszkáit. Itt láttam utoljára Kardos Albertet – vajon hányan tudják még Debrecenben, hogy ki volt – becsületes szíve felett a sárga csillaggal. Fehér, szelíd, a botos és kalapos Aranyéhoz hasonlító arcán zavar ömlött el, ahogy megismert, megtorpant, félreállt, időt akarva hagyni nekem, míg eldöntöm, meg

akarom ismerni, vagy sem. Mikor odaléptem hozzá, megálltam előtte, és szó nélkül csak elbőgtem magam, itt csóválta meg vállasz helyet némán a fejét. Nyolcvannégy éves volt, szelleme, teste épőbb, mint akárhány fiatalé...” (A teljes írás dr. Kardos Albertről az Est című újságban jelent meg 1948-ban.)

Haláláig szívügyének tartotta, hogy a debreceni zsidóság történelme, az emberi szenvedések ne merüljenek feledésbe; a szavalóverseny pedig mindmáig hatékony eszköze a zsidó kultúra terjesztésének, ill. a vallási megbékélésnek.

Az idei versenyre rekord számú szavaló nevezett be. Az elődöntőben közel 70 versenyző lépett a zsűri elé, az előadott produkciók alapján kerültek be a szavalók a másnapi döntőbe. Életkort és a művek témáját tekintve is nagyon színes volt a mezőny: a legkisebb gyermek kategóriát az ifjúsági, a felnőtt, majd a szépkorúak kategóriája követte. Hallhattunk prózát, lírai alkotásokat, balladát, humoros elbeszéléseket, megrázó tartalmú Holokauszt-verseket, klasszikussá vált alkotásokat.

2024-ben nem csak a dr. Kardos Albert-szavalóverseny ünnepelt kerek évfordulót. 80 évvel ezelőtt halt meg embertelen körülmények között a 20. századi magyar líra egyik legkiválóbb költője, Radnóti Miklós. Az ő halálának évfordulójára emlékeztünk az első versenynap estéjén a gyönyörűen felújított Pásti utcai orthodox zsinagógában. „...dögölj meg, dögölj meg hát világ,” címmel a Szatmárméreti Harag György Társulat művészei – Kovács Éva, Frumen Gergő és Szabó János Szilárd – mutatták be darabjukat.

A Selye János Gimnáziumot két I.B osztályos szavalónk képviselte, büszkén mondhatom, minden várakozást felülmulva: az ifjúsági kategória 1. helyezettje Fónad Lili lett, 2. helyen Majer Jázmin végzett.

A beszámoló elején említett kerek évforduló – a 10 év – kapcsán idézzük fel azon selyes szavalóink nevét, akik kitűnő teljesítményükkel öregbítették gimnáziumunk hírnevét a Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyen:

2002

Czuczor Nóra 1. h., ifjúsági kategória

2009

Szabó Donáta 1. h., ifjúsági kategória

Jókai Ágnes 1. h., felnőtt kategória

2010

Ölvecky András 1. h., felnőtt kategória

2011

Szurcsík Ádám 1. h., ifjúsági kategória

2012

Hernandez F. Vivien 1. h., ifjúsági kategória

Szurcsík Ádám 2. h., felnőtt kategória

2014

Kálosi Zsófia 1. h., ifjúsági kategória

Lakatos Lili 2. h., ifjúsági kategória

2015

Bagócsi Lilla 2. h., ifjúsági kategória

Kálosi Zsófia 3. h., felnőtt kategória

2016

Fiala Tímea 2. h., gyermek kategória

2017

Jankulár Tamás 1. h., ifjúsági kategória

Fekete Lujza 2. h., gyermek kategória

2024.

Fónad Lili 1. h., ifjúsági kategória

Majer Jázmin 2. h., ifjúsági kategória

Folytatás a 8. oldalon.

Zsidó élet Békéscsabán

Lukácsné Moskovitz Tamarát és dr. Balogh Istvánt kérdeztük

A békéscsabai közösség több mint 200 éves múltat tekint vissza, ma már sajnos egyedülként Békés vármegyében, ennek megfelelően ellátjuk a MAZSIHISZ képviselői az egész vármegye területére vonatkozóan és tagságunkhoz tartoznak a városban kívül a vármegyében élő hívek is.

Melyek a békéscsabai zsidóság történetének legfontosabb mérföldkövei?

Dr. Balogh István: A közösség szerveződés legkorábbi bizonyítéka, hogy 1821-ben már megkezdődött a temetkezés a ligeti zsidó temetőbe, 1840-ben megválasztották az első rabbit, Hirschfeld Józsefet, akinek gyönyörűen faragott, vörösmészko síremléke ma is a temető díszé. 1846-ban felépült az első zsinagóga, 1855-ben pedig négy tanítóval megindult a tanítás az izraelita elemi iskolában. A hitközség dinamikus növekedéséhez nagyban

hozzájárult, hogy itt keresztezte egymást a Pestet Araddal összekötő vasúti fővonal és a Nagyváradtól Csabán át Fiuméig vezető vasút. A neológ hitközség 1893-ban, a Dohány utcai zsinagóga mintájára építette fel a nagyméretű, kéttornyos zsinagógát, egy évvel később pedig, vele szemben emelték az ortodox zsinagógát. 1920-ban már több, mint 2300 izraelita lakosa volt Békéscsabának. A zsidó családok kiemelkedő szerepet vállaltak a város polgárosodásában és fejlődésében. A belváros képét ma is meghatározzák az általuk épített eklektikus, szecessziós és art deco stílusú lakó- és üzletházak. Büszkék vagyunk rá, hogy a monarchia korában Rosenthal Márton itt alapította meg az ország legnagyobb vidéki malmát, amely ma is áll. Itt működött a Tevan Nyomda, a művészi igényű könyvnyomtatás nemzetközi hírű képviselő-

je, amelynek utódja ma a Kner nevet viseli. Békéscsabán született Perlrott-Csaba Vilmos, a magyar avantgárd festészet egyik megteremtője, valamint Jankay Tibor festőművész, akinek alkotásai a csabai Munkácsy Mihály Múzeumban láthatók.

Miként érintette a Vészorkorszak a közösséget, mi történt a háború után, a kommunizmus éveiben?

Dr. Balogh István: Békéscsabán, 1944. május-júniusában a vasútállomás közelében, barakkokban zsúfolták össze a megye zsidóságát, akiket két szerelvényrel deportáltak. Az első transzportot Bécs környéki munkatáborokba vitték, ahol volt esély a túlélésre. Köztük volt, és így maradhatott életben az a hétéves tótkomlói kisfiú, aki később Benedek István Gábor néven író, újságíró lett. A csabaiak a második transzportba kerültek, amit egyenesen Auschwitzba irányítottak és többségüket a megérkezés napján megölték. A 2200 csabai deportált közül 182-en maradtak életben. A háború után a munkaszolgálatosokkal, elbujtatottakkal együtt 552 túlélő élt a városban, akik újrászervezték mindkét hitközséget, de egyre többen a kivándorlás és az Izraelbe való alijázás mellett döntöttek, így a 1950-ben a két hitközség egyesült. Mivel nem tudták tovább fenntartani, kénytelenek voltak eladni a neológ nagyzinagógát, az iskolaépületeket pedig hamarosan államosították. A hitközség tagjai ettől kezdve az ortodox zsinagógában, később pedig a Knézich utcai imaházban gyűltek össze istentiszteletre. A megmaradt kis közösség a holokauszt veszteségeit soha nem tudta kiheverni, de a hitélet folytonossága fennmaradt.

Lukácsné Moskovitz Tamara: A rendszerváltás után 1991-től, 33 éven keresztül dr. Moskovits Sándor vezette a hitközséget. Vezetése alatt, 2004-ben felépült az új ligeti zsinagóga, amely a legnagyobb, újjépítési zsinagóga Közép-Európában a holokauszt óta. Szervezőmunkájának köszönhetően, 2016-ban elkészült a zsinagógát és a temetőt övező emlékfal, amelyen az országban egyedülálló módon a vármegyéből elhurcolt összes, 5000 holokausztáldozat neve olvasható. Egyre súlyosbodó betegsége miatt az utóbbi két évben engem bízott meg a képviselővel. Sajnos elnökünk 2024. augusztus 15-én elhunyt.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

Az őszi ünnepek előtt megtartott gyűlésen a hitközség tagjai elnöknek választottak meg, igyekszem ennek a bizalomnak megfelelően, a tőlem telhető legjobban folytatni a közösségért végzett munkát.

Milyen a kapcsolatuk a város másfelekezetű lakosaival?

Lukácsné Moskovitz Tamara: A kapcsolatunk a város vezetésével, a civil szervezetekkel és más egyházakkal egyaránt nagyon jó, ami nagyon sokat jelent számunkra. A holokauszt emlékfal felállításához Békéscsaba városa jelentős összeggel járult hozzá, a polgármester úrral, alpolgármester urakkal egyaránt rendszeresen egyeztetünk, örömmel vesznek részt rendezvényeinken. Különösen szoros kapcsolat alakult ki a Békéscsabai Városvédő Egyesülettel, akikkel közösen nagy érdeklődésre számot tartó emléksétát szervezünk a temetőtől a vasútállomásig, végigjárva a város legfontosabb zsidó vonatkozású emlékeit. Emellett rendszeresen el látogatnak hozzánk diákcsoportok és a város különböző civil szervezetei is. Idén ősszel a holokauszt 80 évfordulójának lezárásaként egy nagyszerű kántorkoncertet tartottunk a legkiválóbb kántorművészekkel. Ebből az alkalomból Békéscsabán járt a MAZSIHISZ elnöke, prof. dr. Grósz Andor, és sor került egy együttműködési megállapodás megkötésére a MAZSIHISZ, a Békéscsabai Zsidó Hitközség és a Csabagyöngye Kulturális Központ között. Testvérhitközségi kapcsolatot ápolunk emellett az Aradi Zsidó Hitközséggel, akikkel kölcsönösen részt veszünk egymás programjain.

Ha Békéscsabán jár az ember, milyen zsidó emlékhelyeket érdemes felkeresnie?

Dr. Balogh István: Békéscsaba zsidó emlékekben rendkívül gazdag város, örökségünkre büszkék vagyunk és igyekszünk minél szélesebb körben megismertetni. A Széchenyi ligetben, csodálatos zöld környezetben áll a modern zsinagógánk. A díszteremben állandó jelleggel megtekinthető a 20. századi magyar könyvkiadásban meghatározó szerepet játszó békéscsabai Tevanok család- és nyomdatörténeti kiállítás, valamint a hitközséget bemutató tablók. Szomszédságában a neológ temető, amelynek XIX. századi síremlékei műemléki védelem alatt állnak. Az évszázados fák árnyékában ezer sír található, itt nyugszanak a város jeles személyiségei. A zsinagógát és a zsidó temetőt övezi a mártírok 90 méter hosszú, három méter magas emlékfala. A belvárosban áll a régi neológ zsinagóga, ma átépítve, bútoráruházként

működik (Lázár u. 2.), vele szemben az egykori rabbiház (Lázár u. 6.), ahol 1944-ig dr. Silberfeld Jakab tudós főrabbi, és dr. Szabó Ödön rabbi lakott, utóbbi Elijáhu Jesurun néven a háború után Izraelben jelentős történetírói munkásságot fejtett ki. Szemben áll a volt ortodox zsinagóga épülete (Luther utca 14.). A közelben található a Bauhaus-építészet jeles alkotása, az egykori Zsidó Aggok Háza, homlokzatán Mózes szobrával (Csaba u. 13.). A Szent István tér 9. számú ház falán látható egy megrendítő emléktábla. A holokauszt gyermekáldozatainak arcaként vált világszerte ismertté Neumann Gábor, egy békéscsabai mártír kisgyerek fényképe a Yad Vashem plakátjai révén. Az Ibsen Ház homlokzatán pedig a Tevan Nyomda alapításának helyét jelöli emléktábla.

Lassan vége a naptári évnék, milyen tervekkel készülnek 2025-re?

Lukácsné Moskovitz Tamara: Az idei évet a holokauszt 80. évfordulója határozta meg, igyekeztünk méltó módon, minél szélesebb kört megszólítva megszervezni emlékező rendezvényeinket, mártíristentisz-

teletünket, rendhagyó történelemóráinkat. 2025-ben a szombatfogadások, az ünnepek és a hagyományos, június utolsó vasárnapi mártímap méltó megtartása mellett több zsinagógai és zsinagógán kívüli, különleges rendezvényt is szeretnénk megvalósítani: folytatni szeretnénk a város zsidó emlékeit bemutató tematikus séta-programunkat, amelyen nagy örömeinkre egyre több fiatal jelentkező is részt vesz. Szeretnénk a városi rendezvényekhez kapcsolódva, a Csabagyöngye Kulturális Központban több, széles közönség érdeklődésére számot tartó, kulturális, gasztronómiai rendezvényt megvalósítani, és immár hagyománnyá válik, hogy hanuka alkalmából a zsinagógában fánkkal, és vidám zenei programmal várjuk majd az érdeklődőket. Hitközségünk programjairól facebook-oldalunkon, vagy a bekescsabahitkozseg@gmail.com címen is tájékozódhatnak, szeretettel várunk minden érdeklődőt, aki Békés vármegyébe látogat, keressenek minket, látogasanak el hozzánk!

PT-PA

Házmesterek

Interjú Ádám István Pállal

Az ükapám, Schulzinger Vilmos észak-komáromi tanár büszke magyar ember volt: magyarosította nevét, illetve utóbb megtagadta a Csehszlovák eskütételt, így el is veszítette állását Trianon után. Fia hamarosan Budapestre költözött. Magam egy másik határvárosban, Balassagyarmaton születtem úgy 700 méterre a határtól, a magyar oldalon. Itt is nőttem fel, majd a Szegedi Tudományegyetemen tanultam, illetve Pesten a Közép-Európai Egyetemen szereztem MA-t, és végül a Bristoli Egyetemen doktoráltam Angliában. Később két éven át dolgoztam Prágában kutatóként. Jelenleg a budapesti Holokauszt Emléközpont történésze vagyok.

Mi inspirálta Önt arra, hogy megírja a „Házmesterek a vészkorszakban” című könyvet?

A házmesterek történetével doktori disszertációként foglalkoztam először behatóbban. Úgy gondolom, ezen emberek története elég jól tipizálható, sok hasonló mintát találunk a több ezer budapesti házmester élettörténetében. A legtöbben vidéki falvakból költöztek Budapestre, elsőgenerációs városiak voltak, akiknek a házmesteri pozícióhoz ingyenesen biztosított házmesterlakás jelentette a fogódzót a megkapaszkodásban. Kiszolgáltatott helyzetben éltek, igen alacsony fokán a városi társadalomnak, ezért is voltak olyan fogékonyak a radikális szociális változást ígérő mozgalmakra, mint amilyen a Nyilas mozgalom volt Magyarországon. A legtöbb családban egyetlen gyerek volt, akit minden-

áron magasabb életszínvonalhoz akartak juttatni, nem véletlenül találunk gyakran nyilast a házmester-gyerekek között.

Kiknek szól a kötet? Miért fontos, hogy megismerjük a házmesterek szerepét a Vészkorszakban?

A könyv mindazoknak szól, akik elérkezettnek látják az időt, hogy a holokauszt kapcsán ne csak a főbűnösök bűneiről beszéljünk. Meggyőződésem, hogy amikor az országunk sötétebb múltjával kívánunk szembenézni, akkor az egyszerű, mindennapi magyarok felelősségének kérdését is feszegetnünk kell, mert csak így juthatunk közelebb egy társadalmi megbékéléshez ebben a súlyosan kettéosztott közegben. Kritikai gondolkodásra, mentalitástörténeti utazásra invitálom tehát az olvasót, mert azt szeretném bemutatni, hogy hogyan gondolkodott egy átlagos budapesti házmester, és milyen szempontokat mérlegelt akkor, amikor 1944-ben a náciakat kiszolgálta, vagy épp akkor, amikor megmentett egy zsidó családot a nyilasok karmai közül.

Milyen forrásokra tudott támaszkodni kutatásai során?

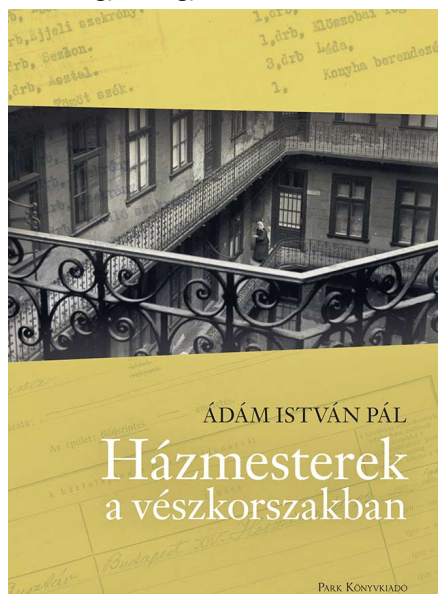
A házmesteri, vagy hivatalos szóhasználatnál inkább házfelügyelői poszt korai fejlődési szakaszainak rekonstruálásakor főként a szakmabeliek kiadványaira tudtam támaszkodni, így pl. a Házfelügyelők Lapjára és hasonló kiadványokra. Ezekből kiderült, milyen gondokkal küzdöttek ezek az emberek, vidékről érkezve milyen aspektusait kellett gyorsan elsajátítaniuk a városi létnek. De egodokumentumok, visszaemlékezések is hasznosak voltak például a kapupénz körüli anomáliák megismerésére. A háború időszakából aztán sokkal gazdagabb forrásanyag állt rendelkezésemre, hiszen hivatalos rendeletek, 1944-es adatszolgáltatási ívek a lakókról, népszámlálási adatok 1941-ből és 1945-ből mellett ott volt a könyv legfontosabb forrásanyaga, az igazolási bizottság sok doboznyi irata. Minden házmester, aki folytatni kívánta szakmáját a háború után, át kellett, hogy essen ezen a sajátos átvilágítási folyamaton 1945-46 során. Más szakmákban gyakran formalitás jellege volt az igazolásnak, de a házmesterek esetében különösen a zsidó származású lakók gyakran ezen a fórumon számoltak be az őket ért eseményekről. Ez azért is volt így, mert a másik erre rendszeresített fórum, a Népbíróság csak a

súlyosabb háborús bűntettek üldözésében volt érdekelt, szemben az igazoló bizottságokkal, ahol mindenféle személyes sérelem is terítékre került.

Van olyan történet, amely különösen mély benyomást tett Önre a házmesterek történeteiből?

Két történetet említenék, az egyik azért kedves nekem, mert a könyv megjelenése után keresett meg egy idősebb hölgy, Neumann Anna, hogy elmondja: őt 1944 novemberétől a házmesterük rejtegette kicsi gyerekként egészen Budapest felszabadulásáig. Édesanyját ezalatt deportálták, majd megölték Bergen-Belsenben, édesapja munkaszolgálatosként hunyt el, de ő maga, hála Zsoldosnének, a házmesternek túlélte a holokausztot és a napokban találkozhattam is vele. A másik inkább a házmesterek tevékenységének árnyoldalát mutatja meg. A mai Újlipótvárosban, a Pannónia utca 22-ben történt. Itt 1944. május 16-án a ház egyik lakóját, egy Gáspár nevű urat kereste a Gestapo. A lakó épp nem volt otthon, ezért a házmesternél érdeklődtek utána. Aznap este a házmester felment, és becsöngetett Gáspárékhoz. Amikor ajtót nyitottak neki, megörült: „hála Istennek, hogy mind itt-hon vannak”, mondta, de amikor Gáspárék megkérdezték, mégis miért örül ennyire, azt válaszolta, hogy „azt csak reggel mondja meg”. Másnap reggel a detektívek megérkeztek a lakóért, elvitték és Gáspár urat hamarosan deportálták. Amit itt a házmester tett, vagy épp nem tett, nem minősült bűncselekménynek, mégis sokat elárul a szakmabeliekről, és arról, mennyi lehetőségük lett volna a segítségnyújtásra.

Ahasvérus – Zsidó történetek az ókortól napjainkig

Új könyvéről kérdeztük Szunyogh Szabolcsot

Hetvennégy éves újságíró, író vagyok. Először Pécsre jártam a Tanárképző Főiskolára magyar-orosz szakra, aztán az ELTÉ-n szereztem magyar szakos tanári oklevelet. Beszélek egy-két nyelven, dolgoztam tolmácsként, idegenvezetőként, de főképp szerzőként. Voltam napilapnál és a Magyar Rádióban, és huszonkét évig szerkesztettem Magyarország egyetlen pedagógiai hetilapját. Most a Klubrádió számára készíték esti beszélgetős műsorokat, a Csányi utcai Zsidó Történeti Tár számára előadásokat és írok évente egy-két könyvet. Két gyerekem és hat unokám van, nagyon büszke vagyok rájuk. Nem vagyok gazdag ember, de ez egyáltalán nem nyomaszt.

Mi inspirálta Önt, hogy megírja az Ahasvérus – Zsidó történetek az ókortól napjainkig című könyvet?

Számos zsidó tárgyú könyvet sikerült publikálnom eddig, pl. a Jákób csillaga, a Zsidó nők vagy a Magyar menóra címűt. Ezeket főleg azért írtam, mert több évtizedes oktatási riporter munkám során azt tapasztaltam, hogy a magyar tanárok egyáltalán nem antiszemiták, de szörnyű antiszemita közhelyeket visszhangoznak. Azt feltételeztem, hogy ez a tájékozatlanságuk miatt van így, mert nem veszik a fáradságot, hogy az egyébként széleskörű és igen színvonalas magyar nyelvű szakirodalomban tájékozódjanak a zsidósággal kapcsolatban. Abban bíztam, hogy én tudok olyan oldottan, érdekesen írni, ismerem azokat a fordulatókat és nyelvi kódokat, amelyekkel bel lehet hatolni a tudatukba, és ha a tudományos szöveg esetleg el is riasztja őket, az én szórakoztatóbb stílusom viszont bevonzza őket a könyv világába, és megváltoztatja a gondolkodásukat. Azt hittem, hogy ha valaki elolvassa ezeket a köteteket, akkor nem tud antiszemita lenni (csak ha akar, de az már nem rám, hanem pszichiatérre tartozik.) Ezek sikeres könyvek lettek (a mai viszonylatban persze, tehát meg se közelítette a példányszámuk a régi könyveimét, a Bibliai mesék pl. százezres példányszámban kelt el valamikor, igaz, az ára is töredéke volt a mainak), de ezt a célt, amiben reménykedtem, hát, hogy is mondjam? Udvariasan azt írnám, csak kis részben érte el. Sok jó tapasztalatot szereztem és sok kellemtlent is. Amikor az Ahasvérust írtam, persze próbáltam úgy fogalmazni, hogy a kül-

ső társadalomban felkeltsem a rokonszenvet és a tiszteletet a zsidó kultúra iránt, de most már inkább arra törekedtem, hogy a zsidó közösség öntudatát segítsem megerősödni, mert erre, úgy érzem, egyre nagyobb szükség van. És nem mellesleg igyekeztem érdekesen írni fontos, izgalmas kérdésekről.

Hogyan választotta ki azokat a történeteket, amelyeket a könyvben bemutat?

Nagyon nehéz volt választani. Szerettem volna újat mondani. Természetesen a tudományos kutatók bizonyára tájékozottak ezekben a dolgokban is, de én a nagyközönségnek szántam az írásomat. Elképzeltem egy művelt, tájékozott, jóindulatú embert és őt akartam meglepni. Például: hányan tudjuk, ki volt Slomcion? Pedig ő volt talán a legjelentősebb ókori zsidó királynő. Vagy ki hallott Gracia Mendes Nasiról, a gyönyörű bankárnőről, aki zsidók tízezreit mentette meg az inkvizíciótól és hajszál híján sikerült neki újraalapítani Izrael államát már az 1500-as években? Én jártam az emlékkövé-nél Tverijában, tehát Izrael őrizi az emléket, de én voltam az egyetlen látogató.

Milyen üzenetet szeretne átadni az olvasóknak a zsidó történetek bemutatásával?

Ezt nagyon nehéz tömören megfogalmazni. Talán azt, hogy tanuljanak a zsidóktól, mert szebb, jobb, gazdagabb lesz az életük tőle; a zsidóknak pedig azt, hogy legyünk büszkéek elődeinkre, mert hihetetlen nagy teljesítménnyel járultak hozzá a világ modernizálásához, civilizálásához. Nem akarom idealizálni a dolgot, írok olyan történetekről is, amelyek kérdéseket támasztanak bennünk. Ilyen például a Sabbatáj Cviről és Jakub Frankról szóló rész. Ők zsidó létükre messiásnak képzelték magukat, aztán az egyik az iszlám hitbe tért be, a másik meg keresztelkedett, tömegek követték őket, óriási hatásuk volt. Vagy itt van Marx Károly ügye, ő nagyon vad dolgokat publikált (például: „a zsidónak a pénz az istene”, stb), pedig a nagyapja volt a trieri rabbi és ő mind anyai, mind apai ágon kohanita volt. Mégsem tartom Marxot antiszemitának, meg is indokoltam, miért. Aztán szóba hoztam Jabotinsky (Zsobotyinszkij) történetét, róla itthon ritkán esik szó, Izraelben nagyra tartják. Tény, hogy egyezkedett Mussolinivel és az ukrán gyilkos Petljurával, szembefordult Ben Gurionnal, stb, de következik-e ebből, hogy negatív figura lett volna? Igyekeztem

tárgyilagosan bemutatni őt is. Vagy: hosszasan írtam arról, hogy a középkori magyar királyok, elsősorban az Árpád-házi uralkodók, de a későbbiek közül is többen, tisztelték és védték a zsidókat, miközben más-hol lobogtak a máglyák. Nem hiszem, hogy árpádsávos honfitársaink elgondolkoznának ezen, mégis, talán lesz, akinek eszébe jut a kérdés, hogy Magyarország addig volt nagy és gazdag, ameddig tisztelte a zsidókat, hogy is van ez? Nem akarom elmondani az egész könyvet, szeretettel ajánlom a Híradó olvasóinak. Sok minden kimaradt, például a vízözön története, pedig ott igazán szenzációs adatokra sikerült rábukkannom.

Milyen visszajelzéseket kapott eddig az olvasóktól, és volt-e olyan, ami különösen megérintette Önt?

Eddig csak jó üzeneteket kaptam. Nyilván azok, akik a kötet megjelenése óta eltelt rövid idő alatt elolvasták, azok eleve érdeklődnek a zsidóság iránt, és ezért jó szándékkal tekintenek rám is. Lehet, hogy később lesz másféle reakció, mint ahogy a Jézus-történettel kapcsolatos antiszemita rágalmakat leleplező könyvemért nagyon sok sértegetés is ért. Nekem viszont azok nem számítanak, akik gyűlölettel reagálnak, de akik olyan nyíltsággal és érdeklődéssel fordulnak a könyvhöz, mint amilyen barátságos szemlélet ezekből a kérdésekből is kicsendül, ők nagyon fontosak nekem. Köszönöm szépen a kérdéseket, az érdeklődést, és őszinte szívvel ajánlom az Ahasvérus-könyvemet elolvasásra. Remélem, hogy örömet szerez majd minden rendes embernek.

DR. ORNA
MONDSCHIEIN

Löwinger Manci szakácskönyvéből Szalmakosár

Az erkélyen három szalmakosár volt: az egyikben krumpli, a másikon hagyma és fokhagyma, a harmadikban pedig szezonális gyümölcsök. Télen narancs és citrom, nyáron pedig dinnye vagy alma.

Nem volt szabad megmozdítani vagy kicserélni a tartalmukat, kivéve akkor, amikor a házzszentelés alkalmával valaki hozott egy dekoratív létrát, amely virágcserepeknek készült és pont akkorák voltak a fokok, hogy a szalma kosarak elfértek rajta. A felsőn a gyümölcsök, a középsőn a hagymák, a harmadikon pedig a krumplik voltak. A házias szony, mielőtt a piacra vagy a zöldségeshez ment, kinézett az erkélyre, hogy mi hiányzik. Nehogy üres legyen a kosár. Ezt mindenki megszokta. A gyerekek nem nyúltak hozzá engedély nélkül még akkor sem, ha valami nagyon kedvelt gyümölcs volt a harmadik kosárban. Senki sem kérdezte, hogy hol vették, vagy ki ajándékozta. Ez olyan alapvető tény volt, mint a napkelte vagy a téli eső. Az idő azonban néha túl kegyetlen, gyorsan szalad, a kosarak kezdték elveszíteni a színeket, a külső virágdíszeket már alig lehetett látni. A szalma lassan felbomlott, és a gyerekek, akik most már felnőttek voltak, egy nap beállítottak egy új és modern zöldségtartóval. Nem kellett, és visszavitték az üzletbe. Akkor lettek kíváncsiak, és próbálták megérteni azt, amit eddig nem is kérdeztek. Nem gondolták, hogy van valami jelentősége és fontossága egy szalmakosárnak, amelyet minden piacon olcsón találhatnak. A válasz

meglepte őket. Mielőtt a család a régi szülőföldről az új szülőföldre jött, elbúcsúztak a szomszédoktól. Volt, aki sajnálta, hogy ez a család elmegy, és volt, aki örült annak, hogy most a ház kiürül, és megkaphatja. Az egyik szomszédasszony megajándékozta őket a

Fotó: Wikipedia

három szalmakosárral, mondva, hogy mit tartalmaz mindegyik, és hogy áldás legyen a családban, nem szabad, hogy üres legyen. A jóslat bevált, és az új országban jó életet találtak. A kosarak soha nem voltak üresek, és a mai napig a második és a harmadik generáció is vigyáz rájuk.

A krumpli egy alapétel, de nem lehet mondani, hogy minden házban megtalálható, mert van, aki úgy gondolja, hogy a hizlal és üres kalóriát tartalmaz. Ez egy téves felfogás. A krumpli tartalmaz kalciumot, magnéziumot, szénhidrátot, B-vitamint, C-vitamint, foszfort és fehérjét. Az eredete Dél-Amerika, és a 17. században érkezett Európába. Azóta is nemesítenek új fajtákat, a leghíresebb szakácsok kitalálnak új recepteket. A zsidó hagyományban is megjelenik a krumpli. Most, hanuka ünnepe előtt, ismerjük meg a látkeszt és a „rustit”.

Látkesz

Hozzávalók: 5 krumpli, 2 közepes hagyma, 2 tojás, 4 evőkanál liszt, só és bors, olaj.

Elkészítés: Lereszeljük a krumplit és a hagymát, majd kicsavarjuk a levét. Összekeverjük a tojással, a liszttel, a sóval és a borssal. Pihentetjük negyedórát. Forró olajban a negycentis darabokat pár percig sütjük, és joghurttal vagy tejföllel, valamint vegyes zöldségsalátával tálaljuk.

„Rusti”

Hozzávalók: 4 darab krumpli, 2 cukkini, 1 sárgarépa, 1 hagyma, 15 dkg feta sajt, 10 dkg reszelt parmezán sajt, 2 tojás, fél pohár morzsa, 2 evőkanál liszt, só és bors.

Elkészítés: A krumplit, cukkinit és sárgarépát lereszeljük. Hozzáadjuk a többi hozzávalót. Tűzálló táliban, ami kissé olajos van, 30 percig sütjük. Joghurttal vagy tejföllel tálaljuk.

Jó étvágyat!

Folytatás a 3. oldalról.

Boldogan, de az izgalmaktól fáradtan indultunk haza Debrecenből; ám pár percnyi utazás után már a jövő évi versenyünket tervezgettük: jövőre is jövőnk!

A debreceni verseny egy új élmény, tapasztalás volt mindkettőnknek. Teljesen új ingerek értek ott minket. Sok új, barátságos és kedves embert ismertünk meg. Ez a két nap csak az irodalomról, a versekről szólt, hallottunk drámai szövegeket, de voltak egészen mosolyra fakasztók is. A verseny fő témája a Holokauszt és a zsidó irodalom volt, így ebbe is kaptunk egy sokkal mélyebb betekintést. Nagyon boldogan távoztunk, és bizo-

san tudjuk, visszatérünk még az elkövetkezendő években – nyilatkozta Lili és Jázmin.

Nem csak a sikeres szereplés, a város hangulata varázsolt el bennünket, nagy köszönettel tartozunk a szervezőknek, az irodavezetőnek, Zámori Edithnek, akik mindent megtettek kényelmünkért, gondoskodtak a zavartalan körülményekről.

És végezetül álljon itt a bennünk megfogalmazódó érzés, gondolat: a debreceni hitközség szeretete és elfogadása példamutató és követendő emberi érték a mai megosztott társadalmunkban.

Spátay Adriana

Folytatás az 1. oldalról.

Zárásként fogadáson láttuk vendégül a megjelenteket. A kóser falatok szintén nagy sikert arattak. A programon helyi közélet számos képviselője jelent meg, köztük Keszezh Béla Komárom város polgármestere és Andruskó Imre, a Selye János Gimnázium igazgatója. Képviseltették magukat a régió zsidó közösségei is. Az avatás az országos és a helyi sajtó élénk érdeklődése mellett zajlott.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik a program lebonyolításához hozzájárultak. A délután kétnyelvűségéről Vadász Magda tolmács gondoskodott.

Politika a komunita

Na otázky odpovedala Ivica Štelmachovič Bumová

Vyštudovala som dvojodbor etnológia a história na FiF UK v Bratislave, doktorát som získala na Ústave etnológie SAV v Bratislave. Mojim školiteľom bol dr. Peter Salner, s ktorým spolupracujem do súčasnosti. Problematike židovských komunít žijúcich na Slovensku som sa začala venovať už počas štúdia na univerzite v rámci urbánnej antropológie a výskumu stredných vrstiev v medzivojnovom období. V téme som pokračovala aj počas doktorandského štúdia. Môj súčasný odborný záujem ovplyvnilo niekoľko ročné pôsobenie v Ústave pamäti národa. Vtedy som sa začala orientovať na problematiku totalitného štátu a židovských komunít. V súčasnosti pôsobím na Katedre porovnávacej religionistiky, kde (okrem iného) prednášam židovské štúdie a zároveň, ako väčšina mojich kolegov, robím aj vedecký výskum.

Čo Vás inšpirovalo k napísaniu knihy *Politika a komunita*?

Ako som už uviedla vyššie, problematike totalitných režimov a židovských komunít sa venujem už vyše 20 rokov. Zaoberám sa primárne obdobím po druhej svetovej vojne, t.j. povojnovým antisemitizmom, pogromami či problematikou povojnových reštitúcií, ale aj sionistickými procesmi v 50 rokoch 20. storočia. Niekoľko štúdií som venovala aj obdobiu normalizácie a emigráciám v rokoch 1945–1989. Kniha, ktorú ponúkame spolu s Petrom Salnerom širšej verejnosti, je zhrnutie nášho doterajšieho výskumu povojnového Slovenska až do pádu režimu v roku 1989/resp. do rozpadu Československa. Napriek našim početným štúdiám (určeným predovšetkým odbornej verejnosti) či publikáciám Petra Salnera, je toto obdobie verejnosti málo známe. Preto sme sa pokúsili o prerozprávanie udalostí tohoto obdobia pre čitateľov (dúfam) priateľnou formou.

Prečo je táto téma dôležitá pre dnešného človeka? Komu je kniha určená?

Myslím si, že aspoň čiastočné poznanie tohto obdobia nám veľa napovie nielen o spoločnosti, politikách a dynamike vzťahov majorita/minorita povojnového a totalitného štátu, ale aj o súčasnom Slovensku. Mám na mysli napr. súčasný spoločensko-politický

diskurz, v ktorom je zásadnou formou komunikácie (ale aj činy) mnohých politických či spoločenských elít, ktorých naratív, žiaľ, v mnohých prípadoch vytvára napätie v spoločnosti – napr. pomenúva vnútorných nepriateľov štátu či rôznymi spôsobmi neguje/alebo naopak zneužíva občianske slobody. Tento model fungoval nielen počas totalitného štátu, ale aj v povojnovom období nielen vo vzťahu k židovskej komunite, ale napr. aj voči maďarskej a nemeckej menšine. Je už klišé zo strany historika neustále opakovať, že dejiny sa svojim spôsobom neustále opakujú a pokiaľ sa z nich nepoučíme, nepochopíme a nevyrovnáme sa s minulosťou, ťažko vytvoríme lepšiu a rešpektujúcu sa spoločnosť a spoločnú budúcnosť. Dúfame, že naša kniha, ktorá je určená širokej verejnosti, odpovie na niekoľko otázok z veľmi šťastnej histórie našej krajiny.

Môžete nám priblížiť niektoré z najzaujímavejších prípadových štúdií alebo príbehov, ktoré ste zahrnuli do knihy?

Kniha je chronologickým sociálno-historickým opisom a analýzou udalostí povojnového Slovenska až do roku 1992. Je popretkávaná osobnými spomienkami ľudí, ktorých sa tieto udalosti dotýkali a prežívali ich trochu inak ako majorita. Každé obdobie malo svoje špecifiká. Za mňa je asi najbúrlivejšie povojnové obdobie. Dodnes ma zaráža fakt, že preživší židia, ktorí sa vracali z koncentračných tá-

borov a ktorí prišli počas deportácií zo zákona o slovenské občianstvo, museli po vojne dokazovať svoju lojalitu Československej republike a „biť sa“ o jeho znovuzískanie. Inými slovami, predstaviteľom slovenských politických elít nestačilo na potlačenie antižidovských predsudkov a stereotypov ani vyvraždenie 2/3 židov zo Slovenska, aby zdecimovanej komunite prirodzene vrátili ich občianske práva a postavenie v spoločnosti.

Kde si môžu záujemcovia knihu zakúpiť?

Myslím, že v každom dobrom kníhkupectve azda už na prelome novembra a decembra.

Príhovor Antona Pasternáka v komárňanskej synagóge

Vážené dámy a páni, milí prítomní!
Dnes sme sa tu zišli, aby sme spoločne oslávili znovuoživenie komárňanskej synagógy po jej rekonštrukcii.

Tento deň je okrem oslavy znovuzrodenia budovy aj symbolom súdržnosti našej komunity a pevnej viery v jej budúcnosť.

Synagóga, postavená v roku 1896 ako súčasť Chudobinca-Menházu, je dôležitým dejiskom našej histórie, kultúry a viery. Počas uplynulých desaťročí ju nahlodali zub času, potrebovala rekonštrukciu. Uskutočniť sa ju podarilo vďaka štedrej podpore Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike.

V rámci rekonštrukcie bola synagóga zateplená, dostala novú podlahu, krajšie lavice i dvere a moderné elektrické vykurovanie. Rozšírila sa elektrická sieť a bezpečnostný systém, v sále Zoltána Wallensteina bola nainštalovaná klimatizácia, aby sa v nej všetci cítili komfortne.

Táto rekonštrukcia priniesla okrem fyzických zmien aj duchovnú obnovu. Synagóga sa opäť môže stať centrom života komunity, kde sa môžeme spoločne modliť, učiť a oslavovať. Miestom, kde sa stretáva minulosť s prítomnosťou a kde môžu budúce generácie nachádzať svoje korene.

História synagógy siaha viac ako sto rokov

dozadu, počas ktorých bola miestom komunitného a náboženského života celých generácií. Spomienky a tradície zachovávané v múroch budovy teraz opäť ožívajú a obohacujú kultúrne dedičstvo našej komunity.

Počas rekonštrukcie sme venovali osobitnú pozornosť zachovaniu pôvodného charakteru a krásy synagógy tak, že sme ju zároveň po technickej stránke moderni-

zovali. Moderné elektrické vykurovanie a kamerový systém, zodpovedajúce požiadavkám dnešnej doby, zvyšujú komfort a bezpečnosť.

Klimatizácia v sále Zoltána Wallenstein bola obzvlášť dôležitým krokom, pretože v tejto sále sa koná mnoho spoločenských podujatí. Odteraz sa v nej v príjemnom prostredí môžu konať podujatia v každom ročnom období, či už ide o slávnostné príležitosti, vzdelávacie programy alebo komunitné stretnutia.

Ďakujeme všetkým, ktorí k tomuto veľkému dielu prispeli, najmä Ústrednému zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Bez jeho finančnej podpory by sa toto všetko neuskutočnilo. Vďaka patrí zamestnancom a partnerom spoločnosti Robustech, ktorí pod vedením Richáarda Magyaricsa úzko spolupracovali s projektantmi, ako aj dodávateľom a všetkým, ktorí sa na rekonštrukcii podieľali.

Ďakujeme Zoltánovi Kollárovi, členovi vedenia našej obce, za jeho obetavú prácu počas rekonštrukcie a Tamásovi Paszternákovi za jeho pomoc pri vypracovaní projektu na získanie dotácie.

Na záver si prajem, aby bolo toto miesto vždy plné života, lásky a pokoja. Dúfam, že tu všetci nájdeme pocit spolupatričnosti nášho spoločenstva.

Ako hovorí Tóra: „Nech mi postaví svätyňu, aby som býval prostred nich.“ (2 Moj 25,8) Nech je táto synagóga miestom, kde vždy cítiť Božiu prítomnosť a kde členovia našej komunity nájdú svoj domov.

Ďakujem vám, že ste tu, a môžeme spoločne oslavovať.

Životné jubileum

Pán **Zoltán Kollár**, jeden z pilierov vedenia našej obce, koordinátor rekonštrukčných prác, oslávil v novembri okrúhle životné jubileum 70 rokov. Želáme mu všetko najlepšie, bis 120!

Zasadnutie predsedníctva

V Bratislave sa konalo zasadnutie predsedníctva Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike, na ktorom ŽNO v Komárne zastupoval predseda Anton Pasternák. Medzi najdôležitejšie témy patrila zmena stanov a pokračovanie programu Moreshet.

Kalendár podujatí na rok 2025

- 31. januára 2025 (piatok) – privítanie soboty a Pamätný deň holokaustu OSN
- 23. februára 2025 (nedeľa) – Tubišvat – nový rok stromov
- 14. marca (piatok) – Purim a privítanie soboty
- 13. apríla 2025 (nedeľa) – Séderový večer
- 1. mája 2025 (štvrtok) – Komárňanské dni
- 7. júna 2025 (nedeľa) – Deň martýrov
- 7. septembra 2025 (nedeľa) – Európsky deň židovskej kultúry
- 22. septembra 2025 (pondelok) – Erev Roš Hašana
- 23. septembra 2025 (utorok) – Roš Hašana I.
- 1. októbra 2025 (streda) – Kol Nidré
- 2. októbra 2025 (štvrtok) – Jom Kipur
- 7. novembra 2025 (piatok) – privítanie soboty
- 21. decembra 2025 (nedeľa) – Chanuka

Pokračovanie zo strany 1.

Na záver podujatia sa konala recepcia, ktorej kóšer pochúťky zožali veľký úspech. Na slávnosti sa zúčastnili viaceré osobnosti verejného života, medzi nimi primátor mesta Komárno **Béla Keszegh** a riaditeľ gymnázia Jánosa Selyeho **Imre Andruskó**. Prišli medzi nás aj zástupcovia židovských obcí regiónu. Na slávnosti sa zúčastnili celoštátne i miestne médiá.

Touto cestou by sme sa chceli poďakovať všetkým, ktorí prispeli k realizácii tohto slávnostného podujatia. Popoludnie bolo dvojjazyčné vďaka pomoci tlmočnice **Magdy Vadász**.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

ŽNO, Klub šalom a vydávanie Spravodajcu podporila Mária Keszegh a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Pedagóg ZŠ na Ulici Komenského Ján Makovník zavítal do Chudobinca so svojimi fínskymi kolegami, aby spoznali históriu tunajšej obce. Hostí sprevádzala Magda Saláthová.

Obdržali sme finančnú podporu Holandského židovského humanitárneho fondu na naše podujatia v roku 2025. Ďakujeme!

Priebežne vypracúvame projekty na rok 2025 a vyúčtovávame tohtoročné dotácie.

V priebehu mesiaca december pripravíme plány rozvoja v rámci programu Moreshet Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike.

Vaše nápady na programy naďalej očakávame na adrese kile@menhaz.sk.

Hľadáme dobrovoľníkov

Židovská náboženská obec v Komárne hľadá dobrovoľníkov, prihlásiť sa môžete na adrese kile@menhaz.sk.

Hlavné úlohy:

- pomoc pri realizácii podujatí, napr. príprava miestností pred programom a po ňom,
- pomoc pri doprave starších členov komunity na jednotlivé podujatia

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založené v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), **tlač**: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail**: kile@menhaz.sk, **tel./fax**: 00421/35/7725-355. **Registračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJKA

DECEMBER 2024 – CHESVÁN-KISLEV 5785.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXII. REG. ROČNÍK. 12. ČÍSLO, 343. ČÍSLO

OPÄŤ SME OTVORILI NAŠU SYNAGÓGU

KRÁTKE SPRÁVY

„Pedagóg ZŠ na Ulici Komenského Ján Makovník zavítal do Chudobinca so svojimi fínskymi kolegami, aby spoznali históriu...“

2

SYNAGÓGA

„Táto rekonštrukcia priniesla okrem fyzických zmien aj duchovnú obnovu. Synagóga sa opäť môže stať centrom života komunity...“

3

NOVÁ KNIHA

„Myslím si, že aspoň čiastočné poznanie tohto obdobia nám veľa napovie nielen o spoločnosti, politikách a dynamike vzťahov...“

4

Zrekonštruovaná synagóga

Dňa 24. novembra 2024, sme po letnej rekonštrukcii znova otvorili komárňanskú synagógu. Prítomných privítal **Tamás Pászternák**, programový koordinátor Židovskej náboženskej obce v Komárne.

Na začiatku slávnosti, ktorú viedol bratislavský rabín **Miša Kapustin**, boli na štvoro dverí synagógy pripavené mezuzy. Akt previedol predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike **Richard Duda**, členovia vedenia našej obce – **Zoltán Kollár**, **Tomáš Novák** a jej predseda **Anton Pasternák**. Richard Duda vo svojom príhovore vyzdvihol význam podujatia, zdôraznil, že synagóga by mala byť zdrojom radosti, k čomu sú v Chudobinci (Menháze) teraz už dané všetky možnosti.

Predseda našej obce vyslovil vďaka za významnú finančnú podporu bratislavského Zväzu, vďaka ktorej sa podarilo zrekonštruovať interiér synagógy a vykonať ďalšie úpravy budovy, zároveň vyjadril uznanie všetkým, ktorí počas uplynulých mesiacov pracovali na príprave a realizácii projektu. Rabín symbolicky prirovnal dvanásť židovských obcí pôsobiach na Slovensku k dvanástim židovským kmeňom, zdôrazňujúc, že Jakobov „komárňanský potomok“ je dôležitou súčasťou izraelskej komunity Slovenska. K prítomným sa v mene dodávateľa prác prihovoriť **Richard Magyarics**, ktorý význam rekonštrukcie vyzdvihol z hľadiska zachovania hodnôt. Po príhovoroch odhalili pamätnú tabuľu pripomínajúcu obnovu budovy vďaka finančnej podpore v rámci programu Moreshet. Oslavu zavŕšil vynikajúci koncert 20-ročnej budapeštianskej formácie **Klezmerész**. Populárne i menej známe melódie zo sveta židovskej hudby si okamžite získali publikum.

Pozvánka

Židovská náboženská obec v Komárne pozýva všetkých záujemcov na stretnutie pri príležitosti Chanuky, sviatku svetiel, ktoré sa uskutoční **v nedeľu 29. decembra 2024 o 14:30 hodine** v Chudobinci.

Program:

- Sviatočné učenie a zapálenie sviečok s rabínom Dr. Ákosom Kuruczom
- „Majme sa radi navzájom, deti!“ – Svetlá kariéra skladateľa Rezső Sereša na Sviatok svetiel s Csillou Radnay, Ádámom Móser a Ádámom Bősze
- Chanuková tombola
- Chutné občerstvenie

Vstup je voľný, je však podmienený registráciou. Prihlásiť sa môžete do 20. decembra 2024 na adrese kile@menhaz.sk.

Pokračovanie na strane 2.